

Sławomir Rubacha, Łukasz Czajka, Andrzej Wąsicki

WSPÓŁCZESNE OBSERWACJE ORŁA CESARSKIEGO *AQUILA HELIACA* W WOJ. LUBUSKIM

Contemporary observations of the Imperial Eagle *Aquila heliaca* in Lubuskie voivodeship

W dniu 16.03.2020 r. w pobliżu miejscowości Górzyn (gm. Lubsko) stwierdzono obecność drugorocznego osobnika orła cesarskiego *Aquila heliaca* (A.W., S.R., Ł.Cz.). Ptak był obserwowany w grupie 10 bielików *Haliaeetus albicilla*. W pobliżu zaobserwowano również myszołowy *Buteo buteo* – 6 os. oraz kanie rude *Milvus milvus* – 3 os. Tak duża koncentracja ptaków szponiastych była niewątpliwie związana z obecnością padliny cielaka bydła domowego *Bos taurus*, którą obserwatorzy odnaleźli w śródpolnym trzcinowisku. Początkowo orzeł cesarski latał w towarzystwie pojedynczych bielików, jednak po pewnym czasie został przez nie przepędzony i zniknął za horyzontem lasu. Po kilkudziesięciu minutach udało się go ponownie odnaleźć – tym razem siedział na drzewie w towarzystwie bielików. Pomimo intensywnych poszukiwań przez kilkuosobową grupę ornitologów w kolejnych dniach, ptaka nie udało się ponownie zaobserwować.

Kolejne stwierdzenie orła cesarskiego miało miejsce 06.08.2022 r., kiedy drugoroczny osobnik (fot. 1) został spłoszony z śródpolnej alei drzew w pobliżu miejscowości Siecieborycze (gm. Szprotawa) (Ł.Cz.). Ptak wzbił się w powietrze, po czym natrafił na komin termiczny, który umożliwił mu osiągnięcie znacznego pułapu i odleciał w kierunku północno-wschodnim. Orzeł nie był widziany ponownie w kolejnych dniach w tej okolicy. Pod drzewem, na którym siedział ptak, znaleziono padlinę w postaci dwóch zastrzelonych lisów rudyh *Vulpes vulpes*, która najprawdopodobniej zwróciła uwagę migrującego osobnika. Truchło przyciągnęło również kruki *Corvus corax*, dorosłego bielika oraz kanię rudą. Podczas obu obserwacji wykonano dokumentację fotograficzną. Stwierdzenia uzyskały także akceptacje Komisji Faunistycznej.

Opisane obserwacje stanowią drugie i trzecie stwierdzenie tego gatunku na terenie województwa lubuskiego. Pierwsze stwierdzenie miało miejsce w XIX wieku w okolicach miejscowości Zabór (gm. Zabór), gdzie pozyskano dwa okazy (Tobias 1879). Orzeł cesarski to gatunek rzadki i zagrożony, wpisany na Czerwoną Listę Gatunków Zagrożonych Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) jako gatunek narażony na wyginięcie (BirdLife International 2019). Populacja europejska szacowana jest na 1300–1900 par lęgowych, głównie skoncentrowanych w kilku krajach Europy Środkowej oraz Rosji (Stoychev i in. 2020). W Austrii orzeł cesarski jako lęgowy ponownie pojawił się w 1999 r., po prawie 190 latach od jego wyćpienia. Do 2023 r. austriacka populacja lęgowa wzrosła do 42 par terytorialnych, zlokalizowanych przede wszystkim w regionie Dolnej Austrii (Schmidt i Hohenegger 2023). Z kolei populacja węgierska jest jedną z najszybciej rozwijających się w Europie. W 2023 r. liczba par lęgowych była szacowana na 400–450, podczas gdy w 2018 r. wynosiła jeszcze 230–240 par. Lęgowe ptaki koncentrują się głównie na obszarze Kotliny Panońskiej (Horváth i in. 2023). W Ukrainie gatunek ten występuje przede wszystkim na wschodzie kraju, w obwodzie charkowskim oraz na Krymie. Pojedyncze pary gniazdują także w części zachodniej kraju, tj. w obwodzie czerniowieckim (Viter i Tolstyak 2020, Kuzmienko i in. 2021). Najbliższe polskie populacje lęgowe zlokalizowane są na Słowacji i w Czechach. Na Słowacji występują dwie subpopulacje, oddalono-

Fot. 1. Orzeł cesarski w drugim kalendarzowym roku życia. Siecieborzyce 06.08.2022 r. (fot. Łukasz Czajka).

Photo 1. An Imperial Eagle in the 2nd calendar year. Siecieborzyce 06.08.2022 (photo by Łukasz Czajka).

ne od siebie o około 200 km. W latach 1977–2022 na obszarach górskich i przyległych nizinach zachodniej Słowacji udokumentowano łącznie 65 par lęgowych (Chavko i in. 2022). W części wschodniej, głównie na obszarach nizinnych, w latach 1977–2013 odnotowano 42 pary lęgowe (Chavko i in. 2014).

W Czechach pierwszy lęg tego gatunku stwierdzono w 1998 r. (Horák 1998). W 2022 r. liczba terytorialnych par wzrosła do 18, z czego 11 par zakończyło lęgi sukcesem (imperialeagle.eu). W Polsce orzeł cesarski posiada status gatunku rzadko zalatującego. Do 2023 r. odnotowano 135 stwierdzeń tego gatunku, obejmujących łącznie 139 osobników (Stawarczyk i in. 2017, Komisja Faunistyczna 2017–2024). Większość obserwacji pochodzi z południowych województw, jednak w ostatnich latach gatunek ten jest coraz częściej stwierdzany na terenie całego kraju. Według Czajki (2012) wzrost liczby obserwacji w Polsce jest związany ze zwiększeniem populacji orła cesarskiego w krajach sąsiednich, zwłaszcza na Węgrzech. Zmiany klimatyczne, tendencja gatunku do zmiany siedliska oraz składu pokarmu mogą sprawić, że w najbliższych latach orzeł cesarski pojawi się w Polsce jako gatunek lęgowy.

LITERATURA

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2019. *Aquila heliaca* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019.
- CHAVKO J., DEUTSCHOVÁ L., DANKO Š., MIHÓK J., LANDSFELD B., PAVELKA J., ŠNÍRER L., HARVANCÍK S., DUBRAVSKÝ A., PREŠINSKÝ L., GALAŠ R. 2014. Status of the eastern imperial eagle population in Slovakia between 1977 and 2013. *Raptor Journal* 8: 9-15.
- CHAVKO J., PREŠINSKÝ L., SLOBODNÍK R. 2022. Distribution, abundance, and breeding of the impe-

- rial eagle (*Aquila heliaca*) in Western Slovakia in 1977–2022. *Raptor Journal* 16: 43-55.
- CZAJKA Ł. 2012. Obserwacje orla cesarskiego *Aquila heliaca* na Śląsku na tle wzrostu populacji lęgowej w Kotlinie Panońskiej. *Ptaki Śląska* 19: 99-105.
- DEMERDZHIEV D., HORVÁTH M., KOVÁCS A., STOYCHEV S., KARYAKIN I. 2011. Status and Population Trend of the Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*) in Europe in the Period 2000–2010. *Acta Zoologica Bulgarica (Supplement)* 3: 5-14.
- HORÁK P. 1998. Úspěšné hnízdění orla královského (*Aquila heliaca*) na Moravě. *Zpravodaj Jihomoravské pobočky České společnosti ornitologické* 12: 27-28.
- HORVÁTH M., JUHÁSZ T., FATÉR I., DEÁK G., ÁRVAY M., PÁSZTORY-KOVÁCS S. 2023. Status of the Eastern Imperial Eagle in Hungary Between 2019 and 2023. *Raptors Conservation*: 281-283. <https://www.imperialeagle.eu/en/content/czech-imperial-eagles-2022>
- KOMISJA FAUNISTYCZNA. 2017. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2016. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 58: 83-116
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2018. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2017. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 59: 119-153.
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2019. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2018. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 60: 125-160.
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2020. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2019. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 61: 117-142.
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2021. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2020. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 62: 113-148.
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2022. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2021. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 63: 130-159.
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2023. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2022. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 64: 129-154.
- KOMISJA FAUNISTYCZNA 2024. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2023. *Ornis Polonica [wszystkie poniżej]* 65: 127-152.
- KUZMENKO T., STRUS Y., BRONSKOV O., BANIK M., SHYDLOVSKIY I., VESELSKYI M., REDINOV K., GRISHCHENKO V., GAVRILYUK M., GAIDASH O., ZHURAVCHAK R., KUZMENKO Y., MATVEYEV M., POLUDA A., PEKLO O., SKYRPA M., KHYMYN M., YAKOVLEV M., KOZYTSKYI I., YAREMCHENKO O. 2021. *Breeding Bird Atlas of Ukraine*. Ukrainian Society for the Protection of Birds.
- SCHMIDT M., HOHENEGGER J.A. 2023. Status, Breeding Ecology, and Conservation of the Imperial Eagle in Austria. *Raptors Conservation*: 278-280.
- STAWARCZYK T., COFTA T., KAJZER Z., LONTKOWSKI J., SIKORA A. 2017. *Rzadkie ptaki Polski*. Studio B&W Wojciech Janecki, Sosnowiec.
- STOYCHEV S., DEMERDZHIEV D., HORVATH M. 2020. Eastern Imperial Eagle *Aquila heliaca*. [W:] KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVÁŇOVÁ A., KALYAKIN M.V., BAUER H.-G. & FOPPEN, R.P.B. *European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change*. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- TOBIAS L. 1879. Ornithologische Bemerkungen über die Gegend zwischen den Städten Grünberg, Rothenburg, Sagan, Sprottau, Primkenau, Glogau, Fraustadt, Schlawa, Karge, Züllichau. *Ornithologische Centralblatt* 4, 17-19: 129-130, 137-138, 140-145.
- VITER S.G., TOLSTYAK N.S. 2020. Eastern Imperial Eagle in Agricultural Lands in Kharkiv Region of Ukraine: the Results of Seventeen Years of Monitoring. *Raptors Conservation*: 63-81.

Summary

In 2020 and 2022, two juvenile Imperial Eagles *Aquila heliaca* were recorded in Lubuskie voivodeship (Lubsko and Szprotawa municipalities). In both cases, the birds were observed in the company of other raptors, which were attracted by carcasses (domestic cattle, foxes). These are the first contemporary observations of this species in Lubuskie voivodeship. The first recorded sighting in the region took place in the 19th century near Zabor.

Adresy autorów: / Authors' addresses:

Sławomir Rubacha

Stowarzyszenie Ochrony Sów, ul. Sobkowiaka 30b/4, 65-119 Zielona Góra

e-mail: srubacha1@gmail.com

Łukasz Czajka

Komitet Ochrony Orłów

e-mail: ornitoexpert@o2.pl

Andrzej Wąsicki

ul. F. Rzeźniczaka 11A/5, 65-119 Zielona Góra

e-mail: andrewas@poczta.fm